Työ- ja elinkeinoministeriö NEUVOSTORAPORTTI TEM2022-00472

IYR Haapalehto Timo(TEM) 23.07.2022

Asia
Epävirallinen kilpailukykyministereiden (tutkimus, innovaatiot) kokous 21.-22.7.2021

Kokous
Epävirallinen kilpailukykyministerikokous

Epävirallisessa EU:n kilpailukykyministerien kokouksessa 21.-22.7.2022 keskusteltiin tutkimuksen ja innovaatioiden rahoitusohjelmien synergioista. Jäsenmaat pitivät synergioiden etsimistä tärkeänä ja korostivat, että synergioiden hyödyntämisen taustalla on myös laajempien EU-tavoitteiden kuten kaksoissiirtymän edistäminen. Ohjelmien yksinkertaistamista ja yhdenmukaistamista on jatkettava. Yksittäisten ohjelmien omien tavoitteiden saavuttamista ei kuitenkaan saa vaikeuttaa etsimällä synergioita. Myös yksityisen sektorin T&I-rahoitus on huomioitava.
Epävirallisessa kokouksessa ei tehty päätöksiä. Suomea edusti valtiosihteeri Ann-Mari Kemell.

Prahassa järjestettyyn kokoukseen oli kutsuttu jäsenmaiden tutkimus- ja innovaatioministerien lisäksi edustajat Islannista, Liechtensteinista, Norjasta sekä Sveitsistä. Liechtensteinin edustaja ei kuitenkaan päässyt osallistumaan.

Kokouksen avasi puheenjohtajamaa Tšekin opetusministeri Vladimír Balaš. Hän korosti, että T&I-rahoitusohjelmien synergioiden päätavoite tulisi olla Euroopan kilpailukyvyn kohentaminen. Olennaista on säilyttää ohjelmien välinen koherenssi nykyisessä monimutkaisessa ohjelmaympäristössä.

Tutkimus- ja innovaatiokomissaari Mariya Gabriel korosti aluetukiohjelmien ja RRF-instrumentin tärkeyttä T&I-rahoituslähteinä. Esimerkkinä hän mainitsi, että jäsenmaat ovat allokoineet yhteensä noin 44 miljardia euroa T&I-toimien rahoittamiseen. Lisäksi hän nosti esille komission vähän aikaa sitten julkaistun ohjeen Horisontti Eurooppa –ohjelman ja aluetukiohjelmien välisistä synergioista. Ohjeessa on toimintatapoja muun muassa siitä, miten aluetukivaroja voidaan siirtää Horisontti Eurooppa –ohjelmassa toimeenpantavaksi.

Tšekin varaministeri Václav Velčovský pohjusti keskustelua esittämällä ajatuksia synergioista poliittisesta näkökulmasta. Hän kuvaili ohjelmien välisiä synergioita termeillä täydentävyys ja johdonmukaisuus. Synergioiden tulisi luoda vipuvaikutusta sekä lisätä tutkimus- ja innovointimenojen intensiteettiä. Niiden tulisi edistää poliittisten tavoitteiden saavuttamista sekä tasoittaa alueiden innovaatiokyvykkyyksien välistä eroa. Synergioita tulisi edistää ainakin Horisontti Eurooppa-, Digitaalinen Eurooppa-, aluetuki- ja InvestEU-ohjelmien sekä RRF-instrumentin kesken. EU-ohjelmien välisten synergioiden rakentamiseen toimiva oikeudellinen kehys on jo olemassa.

Tšekki järjesti synergioista ministeritason konferenssin heinäkuun alkupuolella. Kokoukseen osallistui 300 henkeä ja lisäksi verkon kautta osallistujia oli yli tuhat. Konferenssin pohjalta puheenjohtaja on luonnostellut ns. Prahan julistuksen rahoitusohjelmien synergioiden lisäämisestä. Julistuksen mukaan tarvitaan uutta edistyneempää lähestymistapaa, koska EU:n rahoitusvälineiden määrä on kasvanut ja niiden kaikkien hyödyntämiseen tarvitaan myös jäsenvaltioiden omia investointeja. Julistuksessa listataan suosituksia komissiolle ja jäsenmaille rahoitusohjelmien synergioiden lisäämiseksi. Luonnosta on käsitelty neuvoston tutkimustyöryhmässä. Saadun palautteen sekä konferenssissa ja epävirallisessa kilpailukykyministerikokouksessa käytyjen keskustelujen pohjalta puheenjohtaja laatii uuden version. Jäsenmailta toivotaan liittymiskirjeitä syksyn aikana. Julistus on tarkoitus julkaista 2.12.2022 pidettävässä kilpailukykyneuvoston kokouksessa.

Recerox-tutkimuskeskuksen johtaja Jana Klánová hahmotti synergioita ohjelmien hyödyntäjien näkökulmasta kertomalla, miten hänen keskuksensa on hyödyntänyt eri rahoituslähteitä. Recetox-keskus on keskittynyt soveltavaan ympäristötutkimukseen. Tärkeinä edellytyksinä rahoituslähteiden synergiselle hyödyntämiselle hän esitti ajattelua ”kymmenen vuotta eteenpäin” sekä omien toimien sovittamista kansallisiin ja alueellisiin strategioihin. Noin kymmenen vuotta sitten tehdyt strategiset valinnat ovat tuottaneet hedelmää. Muutamassa vuodessa keskus on onnistunut saamaan Twinning-, Teaming- ja ERA Chair -rahoitusta sekä osallistumaan eurooppalaiseen tutkimusinfraan (ERIC-muotoinen). Puheenjohtajakaudellaan Tšekki järjestää lisäksi tutkimusinfra-konferenssin (ICRI 2022) 19.-21.10.2022 Brnossa.

Jäsenmaiden kommentit olivat melko lailla yhteneviä ja tukivat synergioiden vahvistamista ja synergioiden esteiden identifiointia. Useat maat nostivat puheenvuoroissaan esille muun muassa, että ylätason syy synergioiden hyödyntämiselle on tärkeimpien politiikkojen, kuten ilmastomuutoksen torjunnan ja digitalisoinnin tavoitteiden saavuttaminen. Siksi synergioita on vahvistettava myös muiden sektoreiden välillä, erityisesti koulutuksen, koheesiopolitiikan ja teollisuuspolitiikan kanssa. Synergioita ei kuitenkaan saisi rakentaa siten, että muutettaisiin tai vaikeutettaisiin yksittäisten ohjelmien omien tavoitteiden saavuttamista. Esimerkiksi Horisontti Eurooppa –ohjelmaa ei saisi käyttää rahoituslähteenä muihin kuin T&I-toimiin.

Puheenvuoroissa komission äskettäin julkaistua ohjetta Horisontti Eurooppa- ja aluetukiohjelmien synergioista kiiteltiin. Tosin monet maat muistuttivat, että ohje julkaistiin erittäin myöhään, jotta sitä voitaisiin tehokkaasti hyödyntää. Vastaavia ohjeita esitettiin tarvittavan myös muille ohjelmille.

Yhtenä merkittävimpänä esteenä synergioiden hyödyntämiseen esitettiin ohjelmien erilaiset rahoitus- ja muut säännöt. Myös ohjelmien erilaiset hakuaikataulut mainittiin esteenä. Jäsenmaiden mukaan sääntöjen yksinkertaistamista ja yhdenmukaistamista on jatkettava. Samalla on löydettävä tasapaino joustavuuden ja kontrollin välille. Kansallisina toimina synergioiden vahvistamiseen jäsenmaat mainitsivat mm. neuvontapalvelujen, kuten kansallisen yhteyshenkilöverkoston (NCP) vahvistamisen, , ministeriöiden välisen koordinaation ja yhteistyön lisäämisen, sekä alueiden ja sidosryhmien aktivoimisen..

Useat delegaatiot muistuttivat, että valtaosa T&I-rahoituksesta tulee yksityiseltä sektorilta. Synergioita etsittäessä myös nämä lähteet tulee huomioida. Suomi korosti puheenvuorossaan synergioiden merkitystä kilpailukyvylle ja eksellenssille sekä muistutti, että monet rahoitusohjelmat mahdollistavat jo synergioiden luomisen. Olemassa olevat mahdollisuudet on hyödynnettävä ennen kuin luodaan uusia välineitä. Rahoitusohjelmien synergioita on parannettava kaikilla tasoilla; kansallisella, alueellisella ja EU-tasolla.

Suomen edustajat
Valtiosihteeri Ann-Mari Kemel

Johtava asiantuntija Timo Haapalehto, TEM
Erityisasiantuntija Taru Löyttymäki, TEM

Asiakirjat
Puheenjohtajan jakama taustapaperi

Liitteet

Viite

Asiasanat	ERA, eurooppalainen tutkimusalue, innovaatiot, jaosto tutkimus ja innovaatio (EU 20), kilpailukykyneuvosto, tutkimus- ja kehittämistoiminta, yliopistot
Hoitaa	**OKM, TEM**
Tiedoksi	ALR, EUE, LIIVI, LVM, MMM, OM, PE, PLM, SM, STM, UM, VM, VNK, VTV, YM